

Woordsoorten

Werkwoorden

- Zelfstandige werkwoorden zijn werkwoorden die op zichzelf een gezegde kunnen vormen.

Ik wil *dansen*. (*Dansen* kan alleen een werkwoordelijk gezegde vormen: Wij *dansen*.)

- Koppelwerkwoorden zijn werkwoorden die een naamwoordelijk gezegde helpen vormen.

Koppelwerkwoorden kunnen zijn: *zijn, worden, heten, blijven, schijnen, lijken en blijken*.

Hij *wordt* leraar. Hij is oud. Hij blijft vervelend.

- Hulpwerkwoorden helpen een werkwoordelijk of naamwoordelijk gezegde vormen.

We onderscheiden:

– hulpwerkwoorden van tijd: *hebben, zijn en zullen*.

Ik zal morgen gaan. Mijn zus *heeft* kilometers gelopen. Hij is weggegaan.

– hulpwerkwoorden van de lijdende vorm: *worden en zijn*.

Je wordt door hen bedrogen. Mijn fiets is gemaakt door Leo.

– de overige hulpwerkwoorden: *kunnen, mogen, moeten, willen, laten, enz.*

Ik *wil* wel komen. Ik *kan* niet komen. Je *moet* hem halen.

Lidwoorden

- Een lidwoord hoort altijd bij een zelfstandig naamwoord. Soms staat tussen het lidwoord en het zelfstandig naamwoord nog een ander woord: het oude boek.
- De en het zijn bepaalde lidwoorden; een is een onbepaald lidwoord.

Zelfstandige naamwoorden

- Zelfstandige naamwoorden zijn woorden waar je altijd een lidwoord voor kunt zetten: (*het*) *boek*, (*de*) *ijspret*.

Infinitieven kunnen voorkomen als zelfstandige naamwoorden:

Hardlopen is goed voor je. *Schaatsen* is erg populair.

Eigennamen zijn ook zelfstandige naamwoorden. Je schrijft ze met een hoofdletter:

Frits, Zaltbommel, Hema, Nokia, enz.

Telwoorden

- Bepaalde hoofdtelwoorden geven een getal aan dat precies vaststaat: *twee, elf, drie zestiende, miljoen*, enz.
- Bepaalde rangtelwoorden zijn afgeleid van bepaalde hoofdtelwoorden: *tweede (van twee), honderdste (van honderd)*, enz.
- Onbepaalde hoofdtelwoorden geven een hoeveelheid aan die niet precies vaststaat: *veel, zoveel, sommige, alle*, enz.
- Onbepaalde rangtelwoorden zijn meestal afgeleid van onbepaalde hoofdtelwoorden: *hoeveelste (van hoeveel), zoveelste (van zoveel)*.

Voorzetsels

- Voorzetsels komen nooit alleen voor. Ze staan aan het begin van een zinsdeel met een zelfstandig naamwoord of een voornaamwoord: Zij gaan *met* vakantie *naar* Noorwegen. Geef het maar *aan* haar.

Bijvoeglijke naamwoorden

- Bijvoeglijke naamwoorden kun je voor een zelfstandig naamwoord zetten. Ze noemen een eigenschap van het zelfstadig naamwoord.
Bijvoeglijke naamwoorden krijgen in principe de uitgang -e:
Het *goede* boek. De *moeilijke* oefening. *Onhandige* jongen.
Er zijn vier situaties waarin een bijvoeglijk naamwoord niet de uitgang -e krijgt:
1. Wanneer het zelfstandige naamwoord onzijdig is, krijgt het bijvoeglijk naamwoord bij de onbepaalde vorm geen uitgang. Bij de bepaalde vorm krijgt het echter gewoon de uitgang -e: *Een mooi kind – Het mooie kind*.
2. Wanneer het bijvoeglijk naamwoord een materiaal aanduidt, krijgt het de uitgang -en: *De houten lepel, de koperen bel*.
3. Wanneer het bijvoeglijk naamwoord een essentieel deel is van de combinatie met het zelfstandig naamwoord, krijgt het geen -e. Bijvoorbeeld: *Het meewerkend voorwerp, het openbaar onderwijs*.

4. Soms wordt tussen een onbepaald lidwoord en het zelfstandig naamwoord een bijvoeglijk naamwoord zonder -e gebruikt. In dat geval hebben ze een bijzondere betekenis: *Een groot staatsman, een talentvol dichter.*

5. In het Nederlands worden de trappen van vergelijking meestal gevormd door de achtervoegsels -er en -st achter een bijvoeglijk naamwoord te zetten.

Bijwoorden

Bijwoorden zeggen iets van:

- Een gezegde: Hij loopt *hard*. *Vandaag* komen de nieuwe computers. *Wanneer* gaat hij weg?
- Een bijvoeglijk naamwoord: Dat is een *erg* mooie kanarie. Dat is een *tamelijk* uitgekookt meisje.
- Een ander bijwoord: Hij loopt *heel* snel. Hij praat *erg* hard.

Voegwoorden

- Voegwoorden zijn woorden als *en, maar, of, want, als, dat* enz. Het zijn verbindingswoorden. Ze verbinden zinnen of woorden met elkaar: Kom je *als* je je huiswerk af hebt? Wil je cola *of* sinas?

- **Persoonlijk voornaamwoord**

	als onderwerp	als voorwerp
1e pers.enk.	ik	mij, me
2e pers.enk.	jij, je, u	jou, je, u
3e pers.enk.	hij zij, ze, het	hem haar, het
1e mv.	wij. we	ons
2e mv.	jullie, u	jullie, je , u
3e mv.	zij, ze	hen, ze

- **Bezittelijk voornaamwoord**

mijn

jouw, je uw

zijn haar, zijn

ons, onze

jullie, uw

hun

- **Wederkerig voornaamwoord**

elkaar(s), elkander

- **Aanwijzend voornaamwoord**

die, deze, dat, dit, zo'n, dezelfde, zulke en zelf

- **Vragend voornaamwoord**

wie, wat, welke en wat voor (een)

- **Betrekkelijk voornaamwoord**

die, dat, wie en wat

Betrekkelijke voornaamwoorden verwijzen naar een *voorafgaand zinsdeel*: het antecedent. Het antecedent staat *altijd* in *dezelfde* zin.

Voorbeelden:

De man *die* daar staat, is zijn vader.

Het meisje aan *wie* ik het vroeg, zie ik niet meer.